

Vrijheid van vereniging:

Vrijheid van vereniging is een van de 'democratische elementen' zonder dewelke een democratie niet kan functioneren.

We onderscheiden in België twee belangrijke vormen, de 'feitelijke vereniging' (FV) en de 'vereniging zonder winstoogmerk' (VZW).

De VZW is onderhevig aan wettelijke bepalingen maar de FV is ook een juridisch erkende verenigingsvorm. Beide hebben ze specifieke kenmerken en voor- en nadelen.

Onze belangstelling gaat dan voornamelijk uit naar de inzet van verenigingen die actief zijn op het politiek en maatschappelijk terrein.

In het kort kunnen we stellen dat de VZW zeker van belang is als er belangrijke financiële middelen omgaan in de vereniging. Ook kan de wetgever een verplichting opleggen om een vzw op te richten bijvoorbeeld om in het geval van een politieke partij (vereniging die aan verkiezingen deelneemt) een dotatie te kunnen ontvangen als de partij in aanmerking komt.

Een veel voorkomend misverstand is dat de vzw geen 'winst' zou mogen maken, de benaming is een beetje misleidend. De VZW mag geen winst 'uitkeren' aan zijn leden, bijvoorbeeld in de vorm van dividenden of andere rechtstreekse financiële voordelen. De leden mogen echter wel, desgevallend gratis, gebruik maken van de activiteiten en voordelen in natura die de vereniging aanbiedt, voor zover die binnen de doelstelling van de vzw vallen. Verzekeringen van de leden en bestuurders voor de activiteiten van de VZW kunnen ook door de VZW afgesloten worden.

Het grote verschil van een VZW met een FV zit hem in het feit dat de VZW zelf een rechtspersoon is die zelf aansprakelijkheid heeft, en desgevallend ook veroordeeld kan worden, terwijl in de FV de leden elk individueel en voor een gelijk deel eigenaar zijn, maar ook hoofdelijk aansprakelijk voor de aangegane of opgelopen verplichtingen. **Vandaar dat de rechtsleer er voor pleit om de bestuurders van een FV slechts een beperkt mandaat te geven.** Dit is het zogenaamd imperatief mandaat, dat in zijn politieke toepassing, voor verkozen volksvertegenwoordigers, door de grondwet verboden is (GW art. 41). Het is dan ook dit beperkt mandaat van de bestuurders dat best duidelijk beschreven wordt in de statuten die een wettelijk bindend contract vormen bij de aanvaarding van het lidmaatschap. Anderzijds is de FV veel soepeler dan de VZW omdat er geen wettelijke bepalingen zijn die de wijze van werking opleggen.

Een mogelijkheid die dikwijls gebruikt wordt, ook in zijn politieke toepassing, is het splitsen van activiteiten in een FV en een VZW. Men moet dan wel beseffen dat als men geen lid is van de vzw men ook geen zeggenschap heeft over de bestemming van de financiële middelen. Een dubbel lidmaatschap is dan ook dikwijls de interessantste mogelijkheid. Bovendien moeten de statuten van de VZW ook beslissingsrecht toekennen aan de gewone leden, bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse 'Algemene Ledenvergadering', wat niet steeds het geval is.

Ook in de VZW zien we dat dat er dikwijls een machtsgreep gebeurt ten voordele van een selecte groep 'leden' met een bijzonder soort lidmaatschap, wat wettelijk is toegestaan. Ook worden soms bijzondere meerderheden gebruikt om een en ander te vergrendelen. Dikwijls ontstaat dit uit slechte ervaringen, bijvoorbeeld een poging tot, of de vrees voor, een 'vijandige overname'. Het resultaat is dan dikwijls een jarenlange 'dictatuur' van enkelen die soms resulteert in afscheidingen of ondergang. Uiteraard zijn kleine verenigingen gevoeliger voor vijandige overname dan grote. En

eens de vereniging groot genoeg is om een meer 'democratische' regeling in te voeren wordt dat 'vergeten'.

Ook hier slaat de 'Ijzeren wet van Michels' toe.

Ook het beheer van de financiën vraagt enige voorzichtigheid, zeker als het om belangrijke bedragen gaat. Dikwijls wordt geopteerd voor de zogenaamde 'dubbele handtekening' op de bankrekening maar weinigen weten dat slechts de bank beschermt en niet de bezitter van de rekening. Een verrichting met één of zelfs twee (perfect) vervalste handtekeningen ontslaat de bank van verdere verantwoordelijkheid. De enige manier om de gelden op een bankrekening te beschermen die ons bekend is (in België) is een schriftelijke overeenkomst met de bank dat enkel een verrichting (bv van de spaarrekening naar de zichtrekening van de vereniging) mogelijk is als de mandaathouders (minstens 2) zich persoonlijk aanbieden in de bank en zich legitimeren (identiteitskaart) en hun mandaat aantonen (staatsblad in geval van een VZW). Uiteraard zal dit niet praktisch zijn voor bv de zichtrekening die moet dienen voor het dagelijks beheer. Maar men kan wel beslissen dat vanaf een bepaald bedrag een deel naar de (beschermd) spaarrekening moet overgeschreven worden. De verantwoordelijke voor het financieel beheer kan een dergelijk voorstel zien als een twijfel aan zijn integriteit maar uit ervaring weten we dat het dikwijls dramatische persoonlijke omstandigheden zijn die aanleiding geven tot een misstap die dan dikwijls begint met een 'onschuldige tijdelijke lening' met 'de beste bedoelingen' maar dan hopeloos ontspoorde. Er zijn ons met een regeling zoals we beschrijven geen gevallen bekend van misbruik. Van de andere regelingen (dubbele handtekening of geen speciale bescherming) zijn ons wél gevallen bekend.

Het behoort allemaal tot de rijkdom van het vrije verenigingsleven en het is een boeiende oefening voor het 'grotere werk'.

Links :

(tekst: Feitelijke vereniging, enkele algemene beschouwingen. Link xxx)

(tekst: Statuten van de Partij voor Directe Democratie – Feitelijke Vereniging Link: xxx)

(tekst: Partij voor Directe Democratie (voorbeeld) – Lijstvorming door loting. Link xxx)

(tekst : Partij voor Directe Democratie (voorbeeld) - VRAGEN en ANTWOORDEN Link : xxx)

(tekst : Flow chart werking Partij voor Directe Democratie (voorbeeld) – link : xxx)

(tekst: De ijzeren wet van Michels. Link:
https://nl.wikipedia.org/wiki/IJzeren_wet_van_de_oligarchie)

(tekst : Association de fait. Quelques réflexions d'ordre général - Proposition de statuts Link : xxx)